

Loppuraportti, International Days of Linguistic Accessibility (IDLA), 16.-17.5.2024

IDLA-seminaari toteutui 16.–17.5.2024 Diakissa Helsingin-kampuksella aiheella kielellinen saavutettavuus ja työhyvinvointi. Kielellisen saavutettavuuden kysymykset liittyvät ihmisen perusoikeuteen ymmärtää ja tulla ymmärretyksi riippumatta hänen kielellisestä taustastaan ja mahdollisista kielellisistä haasteista.

Seminaariin osallistui ennätysmäärä kielellisen saavutettavuuden huippuasiantuntijoita muun muassa yliopistoista, ammattikorkeakouluista, yrityksistä, järjestöistä ja yhdistyksistä.

Seminaarin ensimmäinen päivä tarjosi kuusi luentoa englanniksi, jotka oli tulkattu kansainväliselle viittomiselle, ja ne olivat myös kirjoitustulkattuja. Luentojen jälkeen tarjolla oli tulkkausalaa YAMK-opiskelijoiden posteriesityksiä sekä kolme tulkattua työpajaa. Seminaarin toinen päivä kokosi seitsemän luennoitsijaa suomeksi tai suomalaisella viittomakielellä. Luentojen jälkeen oli tarjolla yhteensä kymmenen työpajaa, joista suurin osa oli tulkattuja. Viittä työpajaa tarjottiin kahdessa erässä rinnakkaissessioina. IDLA-seminaarivieraita oli kumpanakin päivänä paikalla yli 130 henkilöä. Lisäksi seminaaria seurasi verkkovälitteisesti yli 50 henkilöä päivässä. Ohjelma ja abstraktit ovat katsottavissa osoitteista [Seminaariohjelma 2024 – International Days of Linguistic Accessibility](#) ja [Abstraktit 2024 – International Days of Linguistic Accessibility](#).

IDLA-seminaarin luennoissa ja työpajoissa käsiteltiin runsaasti työhyvinvointia edistäviä ja kielelliseen saavutettavuuteen kytkeytyviä aiheita. Elina Tapio esitteli TSR-avustuksen saanutta hankettaan *Mikki kiinni*. Hankkeessa on luotu valmennusmenetelmä, joka auttaa tuomaan kehollisuuden ja visualisuuden mukaan verkkovälitteiseen vuorovaikutukseen. Viittomakieliset valmentajat ovat kehollisuuden ja visualisuuden asiantuntijoita, ja heitä hyödynnetään hankkeessa vuorovaikutuksen valmentajina ohjaamaan kehollista kommunikointia etäkohtaamisissa innovatiivisella ja tiedostavalla tavalla.

Anniina Aunola ja Jenny Honka Humakista pitivät työpajaa, jossa he hyödynsivät *Hyvinvoiva Humak*-hankkeen sisältöjä. Hankkeen tavoitteena on tukea Humakin henkilökunnan työhyvinvointia ja laatua edistävää toimintaa ja sen toimintaperiaatteena on yhteisöllinen ja osallisuutta lisäävä kehittäminen.

Any Lyra 21kind-yrityksestä esitteli arvostavan kohtaamisen ja toimivan vuorovaikutuksen tärkeyttä työhyvinvoinnin tekijöinä. Hänen mukaansa työhyvinvointi kulminoituvat usein

vuorovaikutuksen ilmiöihin: johtaminen, avoin kommunikaatio, tiedon kulku, arvostus ja työyhteisön tunneilmasto ovat keskeisiä elementtejä työhyvinvoinnin rakentumisessa. Näitä kaikkia yhdistää ja mahdollistaa taito kohdata toinen ihminen arvostavalla tavalla. Anu Lyrä korosti kuuntelemisen ja kuulemisen taitoa sekä arvostavan kohtaamisen taitoa tärkeinä nykytyöelämän vuorovaikutustaitoina.

Lena Segler-Heikkilä käsitteli työpajassaan maahan muuttaneiden kielten hallinnan ja vuorovaikutuksen sekä suomalaisten vuorovaikutustietoisuuden tärkeyttä mm. kuuluvuuden, onnistumisen ja autonomian tunteen saamisen keinoina työpaikalla. Jokaiselle ihmiselle on tärkeä kokea kuuluvuutta työyhteisössä. Se mahdollistuu molempien osapuolten panostuksella. Sekä kielten oppimista että kielten oppimisen tukemista tulisi työpaikalla aktiivisesti edistää, jotta kaikkien työhyvinvointi toteutuu ja jotta työntekijöiden osaamista voidaan entistä paremmin hyödyntää. Työssä onnistuminen mahdollistuu paremmin hyvällä kieli- ja vuorovaikutustaidolla, ja työntekijä saa myös autonomian tunteen, jos hän osaa hoitaa omia asioitaan töissä sillä kielellä, jota enemmistö käyttää.

Maija Tjukanov paneutui luennossaan tulkkausalan opettajien ammattiosaamiseen ja siihen, millä tavalla he antavat opiskelijoilleen palautetta ja minkälaista se on sisällöltään. Palautteella voi olla tulevan tulkin ammattiosaamisen ja työmotivaation kannalta merkittävä rooli. Alustavien tutkimustulosten mukaan opettajien palautteet ovat pikemminkin informoivia kuin ehdottavia.

Eeva Pekanheimo esitteli väitöstutkimustaan, jossa hän tutkii yksi-, kaksi- ja monikielisten henkilöiden negatiivisia, vaikeita tai potentiaalisesti traumatisoivia kielellisiä kokemuksia suomalaisessa kontekstissa. Hänen tavoitteensa on ymmärtää, miten negatiiviset tai potentiaalisesti traumatisoivat kielelliset kokemukset vaikuttavat henkilön kielivalintoihin ja vaikeuttavat yksilön ensimmäisen tai toisen kielen käyttöä. Hän haluaa selvittää, mitkä tekijät vaikuttavat tällaisten kokemusten syntyyn ja kuinka nämä kokemukset vaikuttavat yksilöön ja yhteiskuntaan. Jotta negatiivisia ja potentiaalisesti traumatisoivia kielellisiä kokemuksia voitaisiin ehkäistä, on tiedettävä, kuinka yleisiä ne ovat suomalaisessa yhteiskunnassa ja kuinka ne ovat muuttuneet vuosien saatossa. Eeva Pekanheimon tutkimus tulee kertomaan siitä, kuinka tällaiset kokemukset saattavat vaikeuttaa yksilön ensimmäisen tai toisen kielen käyttöä tai estää sen kokonaan sekä millaisia seurauksia tästä on sekä yksilölle itselleen että

yhteiskunnalle. Tutkimustuloksista on käytännön hyötyä kielitieteilijöille, kielipolitiikan asiantuntijoille, luokanopettajille, kielenopettajille, opinto-ohjaajille ja psykologeille.

Vanessa Hietala, Heli Kuisma ja Noora Lundén esittelivät tutkimustaan viittomakielen tulkkausten alalta. Viittomakielen tulkkausala puuttuvat tällä hetkellä yhteiset yleiset turvallisuusohjeet. Tutkimuksen tarkoituksena on luoda viittomakielen tulkkausalan palveluntuottajille tulkkien työskentelyn turvaamiseksi perustason työturvallisuuskontrollit, ns. pragmaattiset kysymykset. Niiden avulla palveluntuottajan on mahdollista käydä läpi yrityksen työturvallisuusasiat ja korjata mahdollisia puutteita tai luoda turvallisempia toimintatapoja ja käytänteitä. Kun työnantajalla on selkeä ohjeistus esimerkiksi uhkaavien tilanteiden varalle, saattaa päätösten tekeminen tilanteen aktualisoituessa olla helpompaa.

Elina Tapio jakoi työpajassaan kokemuksia yhteistyön merkityksestä koulutus- ja hankesuunnittelussa. Hän käsitteli myös, millainen merkitys kielelliseen saavutettavuuteen liittyvällä koulutuksella on ammatillisen erityisoppilaitoksen opettajien työhyvinvoinnille. Työpaja perustui keväällä 2024 toteutettuun OAJ:n hyvinvointirahaston rahoittamaan koulutushankkeeseen ammatillisessa erityisoppilaitoksessa, Spesiassa. Koulutuksen tavoitteena oli jakaa ja kehittää taitoja, jotta opettajat voisivat entistä paremmin huomioida oppilaiden yksilöllisiä vuorovaikutuksen resursseja (esim. eleet ja katse), tukea oppilaita syventämään ja laajentamaan keinoja, joilla ymmärtää muita ja tehdä itseään ymmärretyksi. Koulutuksesta hyötyi yli 60 opettajaa.

Martti Jenu tarkasteli työpajassaan, mitkä seikat tukevat ja rajoittavat vammaisten tulkkauspalveluiden palvelua tuottavien yksin- ja mikroyrittäjätulkkiensa ammatillista toimijuutta. Tarkasteltava kohderyhmä työskentelee kaksoisroolissa palveluntuottajina ja tulkkeina. Roolissaan he kykenevät arvioimaan ammatillista toimijuuttaan vammaisten tulkkauspalveluissa erottamattomasti niin palveluntuottajina kuin tulkkeina.

Jenna Joutsenjärvi ja Maria Jäppinen esittelivät tutkimustaan, jonka tavoitteena on tarkastella viittomakielen tulkkausta työelämässä sekä tulkinkäyttäjien kokemuksia työelämäntulkkauksesta. Kansaneläkelaitos (Kela) on välittänyt vammaisten tulkkauspalvelua vuodesta 2010 alkaen. Työelämäntulkkausten määrä on Kelan tilastojen valossa viimeisten vuosien aikana lähes tuplaantunut. Viittomakieliset koulutautuvat yhä korkeammalle, työpaikat- ja tehtävät ovat yhä monipuolisempia, jolloin viittomakielen tulkkaukselle

työelämässä asetetaan täysin uudenlaisia vaatimuksia. Tulkki on avainasemassa viittomakielisten integroitumisessa työelämään. Vaikka tulkinkäyttäjänä viittomakielinen asiakaskunta on hyvin heterogeenistä, yhdistää heitä kaikkia tulkin tarve, jotta heidän yhdenvertainen osallistumisensa yhteiskunnassa toteutuu. Laadukas tulkkaus on jokaisen kuulovammaisen oikeus ja sen järjestämiseen myös heidän työelämässään on löydettävä toimiva tapa. Tutkimuksen tavoitteena on tuoda näkyväksi viittomakielisten työelämätkkukseen liittyviä ongelmia, jotta niihin olisi mahdollisuus luoda ratkaisuja.

Emilia Jussila ja Irina Nikmo esittelivät työpajassaan tutkimustaan, jonka aiheena on viittomakielen tulkkien työhyvinvointi. Heidän tarkoituksenaan on selvittää, miten viittomakielen tulkit voivat ja millaisia tuntemuksia heillä on omaan työhyvinvointiinsa liittyen. He vertailevat kyselytutkimuksensa aineistoa Työterveyslaitoksen “Miten Suomi voi?” - tutkimushankkeesta saatuihin tietoihin ja erityisesti “Miten voit? -työhyvinvointitestin dataan. He selvittävät, löytyykö aineistoja vertailemalla yhtymäkohtia vai onko viittomakielen tulkkaus alana täysin eri tilanteessa kuin muut tutkitut perinteisemmät alat. He selvittävät, millaisia haasteita ja vastaavasti vinkkejä työhyvinvointiin liittyen tulkit tuovat kyselyn ja haastattelujen kautta esille.

Hanna-Liisa Huhtinen ja Sanna Nordlund käsittelivät työpajassaan työelämän ja viittomakielen tulkkipäätutuksen toimivuuden edistämistä. Ammattikorkeakoulun viittomakielen tulkkipäätutuksessa on tavoitteena työelämälähtöisyys. Tullakseen mahdollisimman hyväksi tulkiksi opiskelijan on tärkeää nähdä oikeaa työelämää ja saada siitä kokemuksia. Parhaiten tunnettu yhteistyön muoto on työharjoittelu. Viittomakielen tulkkausalan yritysten kannalta harjoittelut muodostavat haasteen. Vain murto-osa hakijoista voidaan ottaa harjoitteluun, ja harjoittelijan ohjelman järjestäminen kuormittaa yrityksen työntekijöitä. Työelämän näkökulmasta hyödyt jäävät vähäisiksi, sillä valmistuvia opiskelijoita on vaikea palkata Kelan kilpailutusehtojen takia. Mahdollisuuksia työelämän ja tulkkipäätutuksen yhteistyöhön on monia muitakin, mutta tulkkausalan yritykset eivät välttämättä ole näistä tietoisia. Työpajan tavoitteena oli parantaa tulkkipäätutuksen ja työelämän vuorovaikutusta ja yhteistyötä kiinnittäen huomiota työelämän edustajien hyvinvointiin. Työpajassa ideoidaan yhdessä luovia ratkaisuja helpottamaan harjoittelujaksojen kuormittavuutta ja työelämän edustajille kerrotaan muista yhteistyömahdollisuuksista. Mahdollisuuksia on monia tulkin haastattelusta kehittämistehtäviin ja opinnäytetöihin, jotka voidaan tehdä yritysten tarpeiden pohjalta siten, että myös yritys aidosti hyötyy yhteistyöstä. Työpajassa käsiteltiin näitä aiheita keskustellen ja

ratkaisuja ideoiden. Syntyneitä ideoita voidaan hyödyntää vahvistamaan tulkkipöytätyön ja työelämän yhteistyötä.

Seminaarin ensimmäisenä päivänä käytettiin englantia ja kansainvälistä viittomista. Juonto järjestettiin kansainvälisellä viittomisella ja tulkattiin englannin kielelle reletulkkausta käyttäen. Reletulkkaus toteutuu siten, että kansainvälistä viittomista tulkataan suomalaiselle viittomakielelle, sitten tulkataan puhutulle englannin kielelle tai päinvastoin riippuen juonnosta ja seminaariesityksistä. Toisena seminaaripäivänä juonto järjestettiin suomalaisella viittomakielellä, joka kirjoitustulkattiin suomen kielelle.

Diak

Työsuojelurahasto
Arbetskyddsfonden
The Finnish Work Environment Fund

